

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

X. Reliqua eiusdem opusculo expenduntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

Christ cap 9. docum. 10. Armil. v. Lex. num. 11. Angel. num. 4. Henricum, tract. de Synod. potest. 3. part. art. 1. num. 62. quibus addi possunt Bonacin. disp. 1. quest. 1. Salas, de leg. disp. 13. sect. 1. & 5. Reginald. lib. 13. num. 160. & alii apud Dianam, part. 1. tract. 10. resol. 10. ut Tannerus, Cochier, Valentia, Filiucius, Less. Becan. Homobon. Sà, Miranda, Villalobos, Sanctarel. Suarez, licet contrarium sentiat, fateatur tamen esse communem Juristarum, l. 3. de leg. c. 19. num. 1. ubi præter aliquos ex appellatis supra, citat Jason. Sylvestr. Gerson, item lib. 4. cap. 16. num. 1. citat Panormitan. Decium, &c. item Carbonem, Cusanum, & alios citatos à Tannero, tom. 1. disp. 5. quest. 5. dub. 4. num. 122. quod tamen non facit, quin doceant prædicti Auctores, præter paucos, nimirum Gersonem, Majorem, Almainum & Cusanum, posse absolutè à summo Pontifice ferri leges obligantes independentes à dicto non usu, imò & re ipsa multas hoc modo latas esse, docet idem Tannerus, n. 131. ubi citat Medin. utrumque, Angel. Sylvestr. Navarr. Carbon. Valq. Panor. Felin. Azor. Archid. Dominic. Joan. Turrec. Hug. Zabarel. Joan. Andr. Calderin. Imol. Butr. Lup. Brugens. &c. Præterea plerique omnes docent, non usum illum, sed desuetudinem, per decennium continuari debere, ut lex vigore suo careat; addunt, Principem interea pœnas à delinquentibus exigere posse, per totum illud decennium, ac demum de legibus merè humanis rem hanc intelligunt; ultrò enim fatentur constitutiones in doctrina fidei & morum, item in re Sacramentorum, quæ, vel irrita, vel valida reddantur, imò & in præcipuo aliquo ritu sacro, ut Paschatis, qui ab Apostolis emanavit; fatentur, inquam, huiusmodi leges suam vim semper habere, nullo non usu, nulla desuetudine obstante.

2. PITHANOPH. Quid in his temerarium, aut scandalosum Illustrissimus videat, divinare non possum; præsertim cum dicti auctores non negent, Pontificem ea facultate pollere, qua si velit, ita legem condere possit, ut à non usu, vel acceptance minimè pendeat; sed id tantum velint, præsumendum non esse, in legislatore absolutam illam & rigidam voluntatem, nisi per aliquam clausulam intertextam illam exprimat, qua scilicet discretè significet, velle se, subditos lata lege adstringi, non obstante quavis desuetudine; longè meliùs fecisset Illustrissimus, si textus ab iis appellatos, tum civiles, tum canonicos, quibus hæc opinio satis clarè confirmatur, explicasset, & argumentum illud ex eo petitum, quod si lex usu recepta, per consuetudinem contrariam abrogatur, potiori jure nunquam usu recepta, per longam decennii desuetudinem omnem vim amittat; satis, inquam, fuisset id solvere, quam in censuras contumeliosas prorumpere; deinde cur ex 43. auctoribus tum antiquis, tum recentibus appellatis, supra unum Azor, qui præ cæteris modestissimè loquutus est, utpote, qui absoluta assertione usus non fuit, sed id unum duntaxat testatus est, cum Abbate, Felino, Suar. Valent. communem esse Juristarum sententiam.

3. ANTIM. Adde, quod nullibi apud Azor hæc verba invenies; legis, en codicem apertum, ut leges Pontificie obligent, requiritur consensus populi; & multò minùs hæc, qui propterea non peccat, etiam si absque ulla causa, legem à Principe promulgatam non recipiat; cur igitur hæc verba, quæ pessimè sonant, Patri Azor, Doctori celeberrimo, quem Clemens VIII. felic. record. tanti faciebat, non malitiosè quidem, sed per aliorum suggestionem

affinxit? mera certè calumnia, mera impostura; cui inquam illa verba addidit, quorum nec Azor, nec alii auctores meminerunt, qui semper supponunt, aliquam semper honestam causam esse dictæ desuetudinis, alioquin est propositio damnata, num. 28. in decreto S. Inquisitionis, condito die 24. Septembris, ann. 1665.

4. PITHANOPH. Basil. Poncium, & Sotum secundo loco perstringit; hi vestri non sunt, nec defensione nostra indigent; sed illicò transit ad Emanuel. Sà, in sum. v. falsarius, num. 2. cui hanc propositionem attribuit, qui perdidit aliquam authenticam scripturam, potest similem aliam efficere; hic hominis fidem: Sà enim expurgatus, apertè dicit, hoc non licere, ut vides, & atteltatur Layman, lib. 3. sect. 5. tract. 3. p. 1. cap. 4. num. 3. à quo & ipse Diana part. 3. tract. 6. resol. 5. accepit, uti & rationem dicti Layman, licet enim contra iustitiam falsans ille non peccet, nec teneatur quidpiam restituere, peccat tamen contra veritatis virtutem, cum Reip. perniciem libenter tamen acciperem à Diana, quomodo si peccatum mortale peccare contra veritatis virtutem, quando id fit absque juramento, interrogatione jurdica, & damno tertii; fortè diceret, illud provere ex eo, quod dicta falsatio sit perniciosa Reip. sed in quo? cum per eam nulla proximo injuria inferatur, nullum etiam præbeatur scandalum, cum recalculta sit, imò suum cuique jus indemne servetur, unde esto sit mendacium, cum reverà ficta scriptura pro vera & germana substituat, quia tamen substituta nihil nisi verum continet, nulli fit injuria; imò ut integrum & indemne servatur; ac proinde non ita facile Diana diceret, unde ratio peccati mortalis in dicto mendacio derivetur; quare Layman dixit illi contentus, id non licere, præciudendo à peccato mortali, & non mortali paulò moderatius scripsisse visus est. Ut ut sit, Sà expurgatus, quo jam dudum utimur, etiam discretè dicit, hoc non licere; immeritò igitur illi super hoc Illustrissimus litem intentat, imò in prima editione Sà vix in hoc differt ab expurgata, in hac enim sic loquitur: Non licet amissa scriptura de hereditate, aut nobilitate, aliam similem facere, etiam si nulli fiat injuria; in prima verò dicit: Falsare non est, nec peccatum mortale, amissa scriptura de hereditate, aut nobilitate, aliam similem efficere, nulli enim fit injuria; non enim assensit, id licere: nam reverà non licet, etiam si sit tantum peccatum veniale, unde manifestam illi calumniam affingit Illustrissimus, quia nunquam dixit Sà, potest aliam similem efficere; præverant Navar. in sum. lat. cap. 17. num. 384. & Cajetan. in sum. v. falsarius, qui in dicta fabricatione literarum agnoscit tantum peccatum veniale, quando inde sequitur minimum nocumentum; igitur potiori jure, quando nullum, & nulli fit injuria, ut in nostro casu.

5. ANTIM. Sed jam ad aliud caput veniamus, in quo Fagundez sugillatur, eò quod dixerit, de præcepto Eccl. præcept. 2. lib. 1. cap. 2. num. 5. per confessionem voluntariè nullam, præcepto Ecclesiæ satisfieri; Fagundez, dict. num. 5. discretè asserit, illam sententiam, quæ negat satisfieri, esse veriorē & communiorē, eamque defendit, & ratione multiplici efficaciter probat, & pro ea præter Navar. Adrian. Bartholom. Medin. Sotum utrumque, citat Suarium, Comitolum, quibus addantur citati à Diana, Coninek, Filiucius, Layman, Emanuel Sà expurgatus, unde pro parte opposita malè citatur à Fagundez, uti etiam hic ibidem pessimè pro eadem à Diana, part. 3. tract. 4. resol. 120. adde Valq. quest. 92. art. 3. dub. 5. Lugos disp. 15.

lib. 6. num. 136. Reginaldus, lib. 6. num. 53. Grandus, Henricus, Azor, Castro, Palao quos citat sequitur Leander, part. 1. tract. 5. disp. 3. q. 5. Casus Hurad, de sacram. disp. 7. difficult. 14. Georg. de hodes, disp. 2. de penit. quest. 4. sect. 4. 8. 3. Ar. de hodes, de sacram. penit. disp. 52. sect. 59. num. 28. tract. de sacram. penit. disp. 24. sect. 13. n. 6. Martin. Perez, de penit. disp. 24. sect. 13. n. 6. Perleir, in 3. part. quest. 3. de sacram. penit. disp. 25. d. 7. num. 38. Meratius, tract. de penit. disp. 25. d. 7. num. 1. Omitto alios ex nostris, qui hanc sententiam defendunt, quam etiam Fagundes, ut com-
muniorem & probabiliorē defendit; cur ergo, quod oppositum doceret, ab Illustrissimo peritru-
quid causa in promptu est: impositi illi Diana, ut
dixi, ut de quibusdam aliis, qui auctore inconfu-
to, Diana fidem habuerunt; sed inquirunt, proba-
bilem oppositam illam esse dixit; indicavit potius,
duobus verbis, num. 4. non 5. improbabilem di-
cere, veritas est opinionem illam, pro qua nobilissimi
& excellentissimi auctores itabant, nimirum A-
lexis, Gabriel, Paladus, Victoria, Sylvester,
Catus, Ledelm. imò Dicastillo, tract. 8. de sacra-
ment. penit. disp. 7. d. 12. num. 201. pro eadem
erat S. Thom. in 4. d. 17. q. 3. art. 1. questum. 4. sed
immo, quod in nihil tale habet. Modò quidem,
post decretum S. Inquisitionis, datum die 24. Sep-
tembris a. 1665, in quo hac opinio, num. 14. Qui
facit confituum voluntariè nullam, satisfactis præcepto
Ecclesie, improbabilis reputanda est; illam autem
pro falsam auctores nostri semper reputarunt, nec
pro nostra unquam agnovimus; viderint illi, à qui-
bus eorum duxit. Transit deinde Illustrissimus ad
Castro-Palao, cui hanc propositionem attribuit:
famulus, qui submissis humeris, scienter adjuvat herum
qui ascendente per fenestram, ad stuprandam virgi-
nem, ex idem inferit, deserendo scalam, aperiendo ja-
nuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter.
Castro-Palao apud Dian. part. 5. tract. 7. resol. 28.
Castro-Palao ne verbum quidem facit hoc
de herum aut virgine, nimirum tom. 1. tract. 6. disp.
4. num. 1. nec illud scienter, ita crudè accipit,
nec illud cooperando, apud eum lego; nemo enim
negat, quin cooperari peccato, peccatum sit; ex
manifesta impossibilitate patet, ex tam multis af-
fectibus, quod ad plenam refutationem satis esset; sed
etiam & reticuit, longè plenior est refutatio:
nam vult hic auctor, opus illud esse indifferens ex
natura sua, licet Herus ex libera & mala sua volun-
tate, ad malum finem & peccatum eo utatur. 2.
famulus Heri peccato nullo modo consenti-
re, imò illud quantum in se est, detestari, sed opus
illud ad bonum finem referre, nimirum ad se in-
demonstrandum, ab incommodo valde gravi,
quod esset mercede sua privari, expelli ab Hero, &
cogit ad mendicitatem, idque fortè cum tota
familia. 3. vult, huiusmodi opera, quamvis alio-
quin indifferencia ex natura sua, sed proximiore pec-
cato ob malam Heri voluntatem, à famulo præstari
non posse, solonimine, aut titulo famulatus, qui
peccata sua non esset, sed requirit certum gravis dam-
num, quod imminet, nisi id obsequii præstet.
4. tenetur Illustrissimus cuncta hac dictum aucto-
rem, ut vel ipsè Diana dicto loco testatur, à Doctore
de herum accepisse, lib. 5. conf. in 2. edit. conf. 5. de pe-
ccato navi profus navigat; si enim pecunia indi-
git, & aliter habere non possit, quam ab ulura-
rio, nemo negat, ab isto illum accipere posse, non ta-
men propterea illius peccati participem fore; iusta

satis naturæ lex esse videtur, ut quis indifferens opus
obire queat, quo alter ad peccatum ex mera malitia
utitur, si absque gravi damno illud omittere non
possit; hic enim nullo modo concurrat ad pecca-
tum; quia illud quod ponit, peccatum non est ex
natura sua, sed quid indifferens, nec illud ad malum
finem ullatenus refert, nimirum ad peccatum Heri,
quod abhorret ex animo, sed ad servandum se indem-
nem; demus Herum, stricto gladio in famulum invo-
lare, certam mortem intentans, nisi scalam admo-
veat, vel submissis illum humeris sustineat, an fortè
dictus famulus mori potius cogendus est, quam fe-
rendum, ut colla & humeros Hero supponat, modo
scilicet omnis pravus affectus absit, & eo dumtaxat
sine supponat, ut à gravi damno imminente sese libe-
ret. Sumus quidem in lubrica materia, fateor ultro;
unde maximo sanè beneficio sibi nos Illustrissimus
obtrinxisset, si facilem aliquem ac certum modum
pro summa illa, qua pollet sapientia, nobis suggessis-
set, quo miseri Confessarii ab hoc difficili nodo expe-
dire sese valerent; jam à 22. annis defungor hoc mu-
nere Penitentiarum Apostolicarum in Basilica Vaticana, &
& licet vix de millibus unum compererim, in quo ni-
hil eorum deesset, quæ Castro-Palao, aliq; Theolo-
gi desiderant, ut dictum famulum eximant culpæ,
nonnullos tamen reperi, in quibus nihil eorum deerat:
nam & ministerium indifferens erat ex sua natu-
ra, licet Herus eo male usus esset, & nullo erga pec-
catum affectu ducebantur, imò peccatum Heri ab-
horrebant, & gravissimum damnum, nisi parerent,
imminebat, imò certa mors; quid facerem in iis an-
gustis; an famulus absolvendus & declarandus im-
munis à culpa; sed hoc remerarium & scandalosum
esse, clamavit Illustrissimus, an rejiciendus ac repel-
lendus; at subiicit sese, Confessarii dictis parere pa-
ratus; an monendus ut Herum mutet, alium non
invenit; an differenda absolutio, dum Herus confi-
lium & mores mutet; sed quid si nulla spes hujus
mutationis affulgeat; an obligandus, ut Herum di-
mittat, & vivat absque Hero; at Herus mortem
minatur, præterquam quod miser famulus ad men-
dicitatem inde reducitur, imò & tota illius fami-
lia, uxor, liberi, & interdum aliquot puellæ nobiles
satis venustæ; quod amabò pericula, corpori & a-
nimæ imminet; vera narro, huiusmodi casus non
semel mihi contigerunt: quid igitur facerem? Na-
varrus aliique gravissimi auctores absolvendum esse
statuunt; gravissimæ rationes id persuadent, quod
scilicet aliquid indifferens ex natura sua, ab eo fieri
possit, ob bonum & honestum finem, quod sine
damno gravi omittere non potest, quamvis alius ex
propria malitia ad peccandum eo utatur; cuius rei
luculentum exemplum habemus in eo, qui ab usura-
rio pecuniam mutuo petit & accipit: unde fit verè
probabile esse, dictum famulum absolvi posse; igitur
tantum probabile quod absolvi non possit; itaq;
religioni ducerem, & graviter peccare timerem, si
dictum famulum, non obstante probabilitate hujus
sententiæ, in extremas illas angustias conjicerem, ad
mendicitatem reducerem, summo periculo illius fa-
miliam exponerem, &c. hæc sanè religionem injice-
re deberent, non verò usus opinionis verè ac certò
probabilis; hac enim prudenter certo ac tuto uti
possum; illa verò sine manifesta injustitia fieri non
possunt; prudentes sanè doctos & fortè paulò seve-
riores Confessarios esse velim, non tamen injustos
& laniones potius animarum, quam medicos; scio,
aliquos ex sacro ordine, usum præsentis Ecclesie,
quo ad ritum Sacramenti Penitentiae reprobare,
eique

eique alium anteferre, quem ex novo Rituali hauserunt; sed nihil est, quod morer notata illa capita, & damnatos libros; & hæc, quoad hoc, plusquam satis.

6. PITHANOPH. Imponit etiam Illustrissimus vestro Reginaldo & Molina, quibus hanc opinionem assignat: Clericus, si resei subrepta excedant valorem trium, quatuor, aut quinque ducatorum, potest sine peccato & incurfu irregularitatis occidere furem, cum dictis rebus fugientem, catapulta in eum explosa. Reginald. lib. 2. cap. 5. num. 64. & seq. & præcipue 68. post Molin. quem citat, tract. 2. disp. 16. ut ab hoc ultimo incipiam, non citat Molin. tract. 2. sed 3. deinde non citat illum pro sententia, quod Clericus pro defensione sui ac rerum suarum aggressorem possit occidere, sed quod modicum valorem ex Soto determinet 3. 4. aut 5. ducatorum; præterea idem Reginald. a num. 64. ad num. 68. de Clerico ne verbum quidem facit, sed tantum dict. num. 68. hæc habet, hæc doctrina etiam ad Clericos pertinet, pro quo citat Petr. Navarr. nam per glossam, inquit, ad principium, q. caus. 23. verb. propulsandum, Clerici quoque possunt ad defensionem rerum suarum occidere aggressorem, atque carentes culpa, irregularitatem non incurrunt, ea de causa. Omitit autem Illustriss. multas limitationes, & conditiones, quæ à Reginaldo & à Molina, qui rem hanc doctè ac solidè more suo discutit, & ex quo ille totum illud caput accepit, dictæ doctrinæ apponuntur, v. g. quod res illa recuperari aliter non possit, si per sententiam Judicis, si ve amicorum opera, neque per vim furi eripi, neque hic inflicto citra mortem vulnere sili: item quod moderamini inculpate tutelæ servetur; quod voce prius aufugiens latro moneatur, fore ut catapulta explodatur, nisi rem furto ablatam dimittat; quod res illa attentis circumstantiis sit non modici valoris; nempe quinque aurei, quo ad pauperculum, tanti æstimantur, quantum centum & mille quod ad opulentum; deinde quod Molina, num. 6. differtè moneat, oppositam sententiam consulendam esse, & tantum hanc se minimè ausum damnare; denique quod res fiat ex continenti, non ex intervallo, id est, dum capta in vasio continuatur; cuncta hæc omisit Illustrissimus, & rem ita crudè affinxit, quasi absolute, & absque ulla limitatione Molina docuisset, furem sex aut septem aureos asportantem ac fugientem, à Clerico, explosa catapulta occidi posse; hæc profectò ad invidiam, nec non per meram imposturam; nec enim talis est Molina sententia, ut patet: quod autem Clericus non tantum se ac res suas tueri possit, & si aliter nequeat, cum moderamine inculpate tutelæ furem occidere, etiam fugientem, cum iis scilicet conditionibus, & restrictionibus, de quibus supra, est communis sententia; si enim Gersonem, August. de Ancona, Abulensem, Panormitan. quos citat Molina, num. 1. Rosellam & Tabien. v. Homicidium; item Covarruviam, quo ad fugientem excipias, reliqui omnes hoc licitum esse docuerunt, ut Molina, num. 1. ubi citat D. Thom. Cajet. Sor. Navar. Jul. Clar. Covar. citrà fugientem: item cap. olim i. de rest. spol. & multas leges, Tannerus, tom. 3. disp. 4. quest. 8. dub. 8. num. 81. ubi citat Sylvestr. Petrum Navarr. Valent. Aragon. Bannez, Lessium; Diana, part. 5. tract. 4. resol. 17. ubi citat Turrianum, Marchant. Baldell Layman, Binsfeld. Azor, Filiucium, Reginald. Sylvium, Becan. Malder. Henric. Stroverldorf. Valer. Reginald. citatus, ubi citat Navarrum, D. Antonia. cap. dilecto, de sentent. excom. in 6. Clement. unic. de Homicid. d. gloss. 1. q. caus. 23.

Amicus, tom. 5. disp. 36. num. 126. ubi citat Sylvium, cap. interfecisti, de Homicid. Medin. Vasq. Leander, part. 5. tract. 2. disp. 13. quest. 7. ubi citat Lugo, Esgund. Dicastillo; uno verbo, appella fere omnes, præter paucos illos supra exceptos: displicuit tamen Diana, citatus, in duobus, primò, quia videtur approbare hanc sententiam, semotis etiam restrictionibus, de quibus supra, cum suo Henric. Stroverldorf. Secundo, quia imponit Molina, resol. 18. qualificat absolute, furem occidi posse pro re valoris unius aurei, quod falsum est: nam Molina, num. 6. differtè dicit, non posse occidi, quando res non excedit valorem 5. aureorum, idque ex Soto, quod autem dicit de valore unius aurei, num. 7. malè intellexit Diana, in eo quippe casu loquitur, in quo fur non tantum rem ipsam asportaret, sed personam, cuius est, aggrederetur, ac per vim tentaret rem ipsi suam eripere, qui certè diversus est casus, ut patet, in quo tamen Molina expressè monet, servandum esse moderamine inculpate tutelæ. Quod pertinet ad irregularitatem, alia quæstio est; putant aliqui d. Clericum non manere irregularem, ut Leand. loco citato, & multi apud Barbosam, in cap. suscepimus, de homicid. num. 2. contraria tamen est communio, eamque loquuntur ex nostris, Molina, disp. 72. num. 3. Thelam. in praxi, p. 2. vers. homicid. cap. 2. ubi citat Navar. Farinac. Avil. Villadieg. Henric. Suar. sed malè: nam Suar. disp. 46. sect. 2. num. 12. oppositam communionem esse fateatur; videatur Dian. part. 4. tract. 1. resol. 4. ubi multos pro utraque parte citat, armimè distinguit laicum à Clerico; videatur item Gibal. de irregularit. cap. 4. q. 3. confect. 3. diffie. 4. n. 14. qui è contra illam sententiam pro nullitate irregularitatis, communem vocat inter recentiores, & pro illa citat Suar. Coninck. Præposit. Gordon. Tanner. Turrian. Hurtad. Sor. sed profectò multos retineat ex his patet clarissima impostura Reginaldo & Molina ab Illustrissimo afficta; vide quæso, an quæ proximè succedit propositio, ejusdem conditionis sit.

7. ANTIM. Parum abest; Regulares, inquit, in foro conscientie possunt uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum, Henric. in sum. de Penit. Sacram. cap. 6. num. 6. sed ubi libet 5. is est 6. totius operis, & 3. de Penit. Sacram. in textu nihil habet; sed in gloss. lit. R. hæc tantum habet seu recitat: Pius V. anno 1566. vivæ vocis oraculo, cuius authenticum extat Romæ in Monasterio Aræ Calii, concessit Minoritis, frui pristinis privilegiis, pro foro conscientie, non obstante derogatione Tridentini. Res facti est, quam ipse recitat, uti & ea quæ sequuntur, nimirum Gregorium XIII. anno 1572. proprio motu, ad jura commune revocasse concessa per Pium V. in literis & Constitutionibus contra Tridentinum; addit in dicto proprio motu Gregorii, nullam mentionem fieri oraculorum vivæ vocis, sed tantum literarum & Constitutionum Pii, ac demum Navarrum referre, c. 27. fin. editionis anni 1584. dictam Bullam Gregorii non fuisse promulgatam; quod autem eadem littera R. paulò ante Henriquez dicit, Regularis approbationem absolutam scilicet, & absque omni limitatione temporis, datam ab Episcopo, sine causa revocari non posse; expressè asserit, in adjuncta parenthesis, non esse contra Tridentinum. Cur igitur præmissam opinionem doctissimo huic auctori Illustrissimus affinxit? de qua ne cogitavit quidem: 1. enim non fuit illius assertio, sed mera recitatio, seu relatio dicti oraculi, Bullæ Gregorianæ, ac verborum Navarr.

adde Leandr. *tratt. 1. de juram. disp. 45. quest. 3.* ubi citat S. August. S. Thom. Bonacinum, præter appellatos: item, *quest. 10.* quod uti quis possit absque mendacio restrictione mentali, ubi citat innumeros, & præter appellatos Rodrig. Reginald. Filliuc. Pefant. Steph. Emonerium, Bonacin. Acac De Valasco, Candid. Laym. Mallett. item, *quest. 13.* Villalob. *quest. 15.* D. Antonin. *quest. 34.* Sanchetarel.

Breviter rem hanc expedio, paucis assertionibus: 1. uti verbis ambiguis etiam ad fallendum interrogantem, non est mendacium, alioquin, ut rectè monet Sanchez, *num. 15.* post Suarem, Valent. & alios in nullo unquam casu liceret uti verbis ambiguis; quia in nullo unquam casu licet mentiri; sed in aliquo casu licet uti verbis ambiguis, ut fatentur omnes.

2. Uti verbis ambiguis ad fallendum interrogantem, sine justa causa, illicitum est; quia ut iidem auctores prudenter observant, sunt duo circa rem hanc præcepta, primum est negativum, non mentendi; præceptum autem negativum semper, & in omni casu obligat, unde nulla causa unquam ab eo eximere potest: alterum est positivum, manifestandæ veritatis, de qua quis ab alio interrogatur; hoc enim postulat boni communis, & humanæ Societatis ratio; sed multæ, ac justæ causæ à tali præcepto positivo homines eximunt; imò si in omni casu ad id tenerentur, maxima scandala & incommoda sequerentur; at sine causa veritatem illam verborum involucris & ambiguitate occultare, illicitum est, quia publicæ societati contrarium.

3. Uti verbis ambiguis ad fallendum interrogantem ex justa causa licitum est; patet ex dictis, quia justa causa à præcepto positivo eximere potest.

4. Uti verbis ambiguis, vel quidpiam aliud facere ad occultandam veritatem interroganti, in multis casibus homo tenetur, puta Confessarius interrogatus, an tale peccatum audierit à tali penitente; tenetur enim absolute negare, etiam cum grandi & alto Non; si enim tergiversetur utaturque verborum involucris, inde significat probè intelligenti, rem esse; negare igitur debet absolute, non, id est, non accipi notitiam communicativam: nec est, quod dicat Illustrissimus Confessarius loqui ut Deum, quia neque Deus mentiri debet, imò neque potest; pari modo quispiam interrogatus de re libi secreto naturali credita, debet respondere absolute, non, alioquin peccaret: idem dico de penitente interrogato de tali complice à Confessario; tenetur absolute negare; cuncta hæc non probabilia modò, sed omnino certa sunt.

5. Si superior juramentum exigit à subdito pro manifestatione rei, quam non tenetur manifestare, potest subditus licitè jurare absque perjurio; quia cum possit absque mendacio illud negare, si juramento negationem confirmet, illud non est falsò jurare, igitur nec perjurium; jurat autem pro veritate intentæ; suppono enim, adesse justam & necessariam, ut negandi, ita & jurandi causam; juramentum autem licitum est, ubi adsunt hæc tria, veritas, justitia, necessitas, ea scilicet de qua supra.

6. Illud non, ab interrogato repositum interroganti aliquid reticendum in mente necessariò supponit; cum dictio æquivoca non sit; reticetur verò, ut dicam, ut communicem; interrogans autem hoc facile saltem suspicari potest; cum enim sciat, aut saltem scire possit, me non teneri ad illud manifestandum, quod vel secreto accepi, aut feci, aut manifestare

non possum, sine gravi damno, periculo, scandalo, & sæpius sine peccato sacrilegii, injustitiæ, infidelitatis, accipere potest illud non, quasi nihil significet.

7. Inde necessariò colligo, non esse mendacium uti verbis, cum restrictione mentali; cum enim licet uti, licitum sit aliquando, ut patet ex dictis, nunquam tamen mendacio liceat uti, illam mendacium non esse, necesse est.

8. De illa dicendum est, quidquid supra de verbis ambiguis assertum fuit, nimirum illicitum esse, illa uti, sine justa causa; cum justa verò causa eam licitam esse; causa porro illa gravior esse debet, ut Sanchez sapientissimè observat, quam sit causa utendi verbis ambiguis; uti etiam longe gravior, si juramentum accedat.

10. PITHANOPH. Eminentissimus Cardinalis Delug. *disp. 4. de fide sect. 5. num. 64.* subtilem modum suggerit, quo absque illa hujusmodi restrictione, prædictis incommodis, quæ ex manifestatione alicujus veritatis provenirent, facile occurratur; cum enim verba illa Christi, Marc. 13. *de de autem illo nemo scit, neque Angeli in celo, neque filii, quod verum esse non poterat, nisi cum hac restrictione mentali, nescit, ut dicat.* Respondet, hæc non esse restrictionem mentalem, sed verum sentium, quem illæ voces habent: nam qui interrogatur de aliqua, solum rogatur de notitia, quam communicare possit, non verò de ea, quam communicare non potest, eò quod secretò illam acceperit, ut Christus quatenus homo secretò notitiam illam acceperat; ex hac doctrina cuncta facile componi posse, mutuerentur; nam etiam notitia illa communicari non potest, nec debet, ex cuius manifestatione damnum grave, vel scandalum sequeretur; excipio semper juridicam interrogationem, id est, quæ sit ordine juris servato; igitur interrogatus, licet negare possit, non feci, non scripsi non vidi, scilicet, ut dicam, nihil aliud volunt auctores appellati, Sanchez, Sanch. Valent. &c. Unde fortè dictus Cardinalis addit, esse posse questionem de nomine, & ante illum Cominch; sed optimè hoc negat Sanch. n. 16. atque, esse questionem de re valde necessariam.

11. ANTIM. Illud ipsam, quod ex Eminentissimo Delugo, appositè observasti, idem profusè est, cum eo quod Sanchez *num. 15.* ex Suarezio, *lib. 3. de relig. cap. 10. num. 4.* & Vasq. *1. 2. quest. 103. art. 4. disp. 82. cap. 4. num. 29.* multo antè dixerat; nimirum restrictionem conceptam ita verbis prolatis propositionatam esse debere, ut cum illis congruum sentium faciat, quo apta & ad rem faciens responsio resiliat, id est, juxta mentem interrogantis; unde cum interrogans de illa tantum notitia interrogare censetur, quam possum ac debeo illi communicare, ac de nulla alia prætere de jure valeat, rectè & ad justitiam illius mentem, respondeo, me id non fecisse, videlicet, *audisse, &c.* nimirum ut illi dicam, quæ illi manifestare non debeo, nec possum, sine gravi damno, neque tunc mentior, Etiam in sententia Cardinalis Delugo, licet restrictionem mentalem, sine mendacio esse non posse sentiat; mentiri enim est contra mentem loqui; sed tunc juxta, non contra mentem loquor; hoc enim tantum habeo in mente, non feci, ut dicam: primam partem non feci, expromo vocem alteram, ut dicam, reticeo, & exprimo in mente, nec intendo alium partis expromptæ sentium, nisi quem cum altera facit; in cuius notitiam interrogans facile venire potest, si reputet secum, notitiam illam manifestari à me non posse, absque violatione secreti; vel

impedimentum, quo sublato, dictæ literæ suum effectum consequi possunt, statim arque executioni mandantur, nempe revalidando huiusmodi literas, Sacra Pœnitentiaria non dispensat super impedimento consanguinitatis, verbi gratia, in secundo gradu publico, nec enim huiusmodi facultate pollet, non tollitur impedimentum illud dirimens, sed tollit tantum impedimentum ex copula reticita proveniens, quo fiebat, ut literæ Apostolicæ effectum suum consequi non possent, id est, tollere impedimentum illud consanguinitatis; & sic rem istam explicare solebant viri doctissimi & sanè rerum istarum peritissimi Valentinus Magionus & Thomas Cortneus; ille quidem Sacra Pœnitentiaria Theologus, hic verò Pœnitentiarius. Unde vides verè dici posse, dispensationem illam non esse subreptitiam, suspensam tamen & impeditam, seu ligatam, donec à Sacra Pœnitentiaria, cui reticita copula occulta, reticito tamen oratorum nomine, exponitur, dictum impedimentum sublato sit, quæ simul etiam pro ea facultate, quæ pollet, Super impedimento occulto incestus, non dirimente quidem, sed tantum impediens, cum illdem dispensat; hæc breviter saltem indicasse sufficiat.

14. PITHANOTH. Eundem secundo loco fugillat Illustrissimus, nimirum Thomam Sanchez, quia docet, inquit, *lib. 2. de matrimon. disputat. 40. num. 7.* Episcopos ex magna necessitate dispensare posse, ante matrimonium contractum, in dirimentibus impedimentis: locum, seu textum huius doctissimi auctoris in multis falsat, 1. enim non dixit Sanchez in magna, sed in urgentissima necessitate: 2. loquitur Sanchez de impedimento occulto, cuius scilicet detectio magnam infamiam produceret; sunt illius verba: 3. addit, si nulla sit alia evadendi via: 4. vult, tractatum initum fuisse, bona fide, & bonam fidem durasse usque ad nuptiarum diem, quo fœmina de impedimento monita fuit à confessario, in scio penitus sponso; hoc enim exemplum adducit Sanchez, fœmina accedit mane ad Sacramentalem Confessionem, initura vespere matrimonium, & reperitur à confessario habere impedimentum dirimens occultum, verbi gratia, affinitatis in secundo gradu ex copula fornicaria, quod detegi non potest, absque notabili infamia; omnia parata sunt ad nuptias vespere celebrandas, & tentatis omnibus viis, nulla est alia evadendi via, nisi ut Episcopus dispense; en merum casum Thomæ Sanchez, cui quàm sit dissimilis propositio ab Illustrissimo eidem hoc loco afficta, nemo non videt.

15. ANTIM. Impositura perspicua est; sed est, quod de Basilio Poncio illustri aliquin scriptore expostulem; qui, cum Thom. Sanch. *d. num. 7.* dixisset, hæc à se aditui, licet nullius auctoris patrocinio fretus esset, *lib. 8. disputat. 3. num. 6.* multa eidem Thomæ Sanchez imponit; 1. citat illum, quasi dicto *num. 7.* docuisset, posse dispensare Episcopum, non tantum in occultis, verum etiam in publicis; nec enim Basilius distinguit, cum tamen Sanchez de occultis tantum loquatur: 2. vult, doceri à Sanchez Episcopum dispensare posse, si quis morti proximus est, ad legitimandam prolem, &c. cum tamen huius exempli ne meminerit quidem; quia, saltem ut plurimum, impedimentum huiusmodi publicum est: 3. fugillat Patrem Sanchez ex eo quod PP. Gabriel Vasquez, & Salas, ille quidem in *1. 2. disputat. 178. cap. 2. num. 16.* hic vero de legibus, disputat. 20. sect. 3. *num. 25.* idem docuerint; cum tamen Sanchez aul-

lum à se lectum esse, dicat, qui hanc opinionem defendat; Sed P. Sanchez hunc tomum P. Vasquez videre non potuit, antequam opus suum de matrimonio componeret, aut etiam ederet; quia hic 2. tomus Vasquez ante ann. 1600. typis mandari non potuit, ut constat ex facultate ad edendum præmissa, data die 8. Novemb. ann. 1599. sed facultas pro editione operis Patris Sanchez, data est die 19. Januarii anni 1599. accedit, quod pars illa commentarii Vasquez in *1. 2.* ut testatur Alegambe, quæ 20. questione terminatur, ante illius mortem edita quidem fuit, sed reliqua, post ejus mortem: quæ cunctis die 23. Sept. ann. 1604. sed, *dist. disp. 178.* ad questionem 98. pertinet, cum tamen opus P. Sanchez præmum prodierit Genue, ann. 1602. ex quibus manifestum sit, Gabrielem Vasq. à Patre Sanch. hoc loco citari, aut videri non potuisse; cur ergo hanc scitiam exprobrat Basilius? 4. loquitur expresse Vasq. de mat. contracto; cum tamen hoc loco agatur de contrahendo; cur ergo Basilius pro hac sententia P. Vasq. citat? 5. quod pertinet ad Salas, cum Sanchez citare, aut videre non potuit, cum ipse loco appellato, Thomam Sanch. citet, & ibidem illum tantum doceat, quod citatus Vasq. jam docuerat; addique non tantum de contracto matrimonio, hoc imitandum esse, verum etiam de occulto impedimento, cum tamen Basilius nec contrahendum matrimonium, nec publicum impedimentum excipiat, quia multa in Poncio intra paucos versus castigandi occurrunt; alienior, quem palam præfert, à Thomæ Sanch. animus, huic hallucinationi aliquam fortè occasionem præbuit; multa autem huiusmodi in hoc auctore castiganda essent; immo iustum volumen huiusmodi animadversionum facile cudi posset; unam per tempus liceat aliquando.

16. PITHANOTH. Gratissimum accidit, quod de Poncio subjunxisti, qui sane multis displicuit, quod adeo exacerbatum in Thomam Sanch. animum gesserit, sed pergamus; Sanch. inquit Illustriss. docet, Principes etiam fideles, ex genere & natura suppositatis, posse statuere impedimenta matrimonium dirimentia, fidelibus sibi subditis, *lib. 7. disp. 4. num. 1.* disputationem 4. pro 3. posuit; ut in citationibus pro more constanter erraret; deinde mala fide reuocat discretam exceptionem, quam subdit *num. 3.* nimirum Ecclesiam posse is huius potestatis utrum interdiceret, & reverà interdixit; *vide num. 4.* hæc statuta, non est integrum hodie Principi seculari fidei disponere aliquid circa matrimonia fidelium impedienda, aut dissolvenda, quod clarius: seclusa autem huiusmodi exceptione, hanc potestatem Principibus negare non est ausus, cum pro hac sententia stent D. Th. Gloss. Taper, Victoria, uterque Soto, uterque Ledesma, Aggles, Bellarm. Henric. & multi alii: unius Doctoris Angelici locum excubare non pignat in 4. d. 34. q. unic. a. 1. ad 4. ubi hæc habet, matrimonium in quantum est Sacramentum, statuitur jure divino; in quantum est officium communis, statuitur lege civili. & ideo ex qualitate dicitur legum potest aliquam personam effici ad matrimonium illegitima.

17. ANTIM. Addit demum, Bulla Sixti V. contra astrologos non obligat in foro conscientie, sed in foro exteriori tantum; probabilem opinionem esse, dicunt Suius Valent. Deltio, apud Sanchez in Decal. *lib. 2. cap. 38. n. 34.* Quisquis hæc legit, facile sibi persuaserit, existorum sententia, non incurrere in excommunicationem illos, qui per summam & intolerabilem superstitionem, eventus contingentes futu-

Farinac. Salomon. Boetium, Ananiam, Bartol. Angel. Dicastil. *de iust. l. 2. tract. 1. disp. 10. num. 66.* ubi præter appellatos, citat Bonacin, Laym. Tiracuell. Abb. Arragon. idem docet *tract. 2. disp. 12. n. 407.* &c. quid quæso est in hac doctrina tam scandalosum, cum de viro seculari, ut vocant, non religioso, vel Ecclesiastico, in ea expressè agatur.

20. PITHANOPH. Transseunt illico ad religiosum, aut Ecclesiasticum, ut docet Amicus, partum honorem tueri potest, occidendo adversarium, qui contumeliis illum impeteret, sed cur citant Amicum qui hæc assertivè non defendit, sed nolit à se dicta, ut communi sententiæ adversentur, sed tantum disputandi gratia, deinde jam hæc pauca fuerant ex libro Amici expuncta, nimirum *tom. 5. disp. 36. sect. 7.* sacrae congregationis Indicis decreto & iudicij, iure quidem, cum d. inde hæc propositio *num. 18.* per decretum Sancti Officii die 24. Septembris ann. 1665. editum damnata fuerit & æterno silentio devota, quare de illa silendum, cum nullus opinor ex scriptoribus vestris eam tenuerit.

21. ANTIM. Nullus sanè, & dicunt omnes, religiosus viro, qui consilia Christi sequi debet, non verti dedecori, contumelias pati & fugere ab invalore, quamquam alii à nostris non desunt, quos tamen hic non moror: quare ad aliud caput accusationis venio: *Licetum est, inquit, juxta aliquos speculative, juxta alios practice interficere aufugientem, postquam alapam impiegit, Less. lib. 2. cap. 9. num. 79. &c.* Lessius hujus sententiæ praxim omnino prohibet & damnat, quam tamen omnino improbabilem pronuntiare non audeat, cum pro illa tam multi auctores stare videantur, quos ipse citat, nimirum Navarr. Henriquez. Jason. Cordub. Mantius, Pen. Clar. Cajetan. Antonin. Mercat. Viator, His addi possunt multi alii nimirum Fernand. in *examen moral. part. 1. cap. 9. §. 1. num. 16.* Diana *part. 2. tract. 15. resolut. 15. nem parte 5. tract. 4. resolut. 11. part. 9. tract. 4. resolut. 15.* ubi multos citat, nimirum Megal. Lop Henric. Stroverdorff. Carrass. de Duell. *tract. 3. sect. 2. quest. 6. num. 25.* Bonacin. de *restit. disputat. 2. quest. ult. sect. 1. puncto 10.* Marc. Serr. 2. 2. quest. 64. art. 7. Philippus Faber de *restit. in 4. distinct. 15. quest. 3. disputat. 52. cap. 1. num. 29.* Villalob. in *summ. tom. 2. tract. 12. difficult. 12. num. 3.* Marchantius in *summ. ad Decalog. cap. 5. quest. 1. cas. 3.* alii videti possunt apud Dian. citatum; oppositam tamen sententiam omnes ferè nostris sequuntur, ut de Lugo de *iustit. disputat. 10. sect. 10. num. 190.* ubi citat Bannez Sot. Carrer. Rodrig. Salon, Malder. Molin. Turrian. Vasquem, qui liberè pronuntiat, primam sententiam gentilitatem sapere, & à Christiana lege alienam; & ipse Lugo restatur de communi, quibus addantur Amicus *tom. 5. disputat. 36. sect. 7. num. 114.* ubi citat Gloss. in *cap. super fodiens, de homicid. verb. Legibus*, & in *cap. significasti, eodem tit. verb. Moderamine*, & multi alii, omnes talem, ut Laiman, Filiucius, Reginaldus ab adversariis citati, dictam opinionem damnant in praxi, cum Lessio *supra citato*; immo Reginaldus ita concludit, quidquid sit de probabilitate speculativa, praxis damnanda est: ex quo manifestum sit, ne ab eo quidem probabilem speculative adstrui; idem Dicastil. idem prorsus ipse Escobar: quamquam de isto, & de Baunio nostro me parum sollicitum esse fateor, quos inter primarios auctores nostros recensere profectò non possum; nec pro doctrina Societatis admitto, si quid

fortè, aliis, qui longè doctiores sunt, dissentientibus, de suo proferre tentant. Denique accitantes casum mutarunt; immo aulim dicere vix auctores in hoc, quo ad rem inter se discipere; nam illi quidem loquuntur ex hypothesi si illi ille non potest aliter grandem honori suo necesse inultum eluere, nisi militem insequatur; alii verò qui ex hoc honorem restitui posse non contumant, absolute negant licitum esse inlequi, ut repercutere: ut ut sit, temperatissime nostris de re loquuti sunt, & non sine maximo rigore præsertim cum vix casus unquam iis conditionibus instructus quas prædicti auctores desiderant, accidere queat; quis enim non videt, semper de se aliam viam, qualis Tribuni honos reparari possit; nempe gregarius ille miles capi facile potest, ac deinde auctoritate publica meritis dare ponnas.

22. PITHANOPH. Hæc igitur accusationem aut quatuor imposturas continet; ejusdem finis est, quod sequitur, *salum accusatorem testem aut dicem occidi posse, quando aliter oppressio innocentium vitari nequit, docent Tanner. tom. 3. disp. 4. quest. d. 4. num. 83. Sanch. in Decal. lib. 2. cap. 19. num. 7.* Hæc propositio uti jacet falsa est, & ut talis damnata per decretum Sanctæ Inquisitionis eodem die 24. Septembris ann. 1665. atque *num. 18.* nec ab ullo ex vestris, saltem quod sciam, sub terminis defenditur; nempe Sanchez, *loc. cit. de testibus & iudice* non loquitur; necetiam de accusatore, utcumque intercedendo; sed tantum de Duello, cujus tantum opera à certa morte innocentem liberari possit, pro quo citat Cajetan. addo Pagand. in *Decalog. lib. 5. cap. 8. num. 47.* ubi præter Sanchez, citat Bannez, Manuel. Petr. Navarr. Cajetan. Valent. Navar. Azor, &c. hoc enim propriè non est Duellum, sed iusta & necessaria defensione: supponit enim prædicti Auctores, non esse aliud medium servandæ vitæ, ab iniqua Judicis sententia, & minus malum est, dubiæ & incertæ mortis in duello se exponere, quam certam citra Duellum injustè subire, necis spontaneè antecederet provocat, vel acceptat, sed provocatus & involuntariè. Quod pertinet ad Tannerum, duobus verbis expedire lele Emmanueli Sà imponit, nec sententiam suam nullo modo explicat: unde standum est sententiæ communi, quam tradit Lessius *lib. 2. cap. 31. num. 39.* nimirum Reum etiam injustè damnatum non posse per vim se defendere, contra Judicem, aut ministrum, ne sententiam latam exequantur; ita ferè omnes, cum S. Thom. & Soro, quos citat, reje dispaçis juris periculis, quos appellat Covarr. *lib. 2. var. c. 2. n. 13.* qui pro mera defensione secus sentientes in quam opinionem Victoria dicitur inclinasse, excipit tamen Lugo *disp. 10. sect. 7. n. 164.* casum illum, quo laicilites, seu Ministri Judicis licet innocentiam Rei cognoscerent, vellent adhuc capitale penam de sententiam Judicis in Reum, exequi, posset enim Reus illis resistere etiam occidendo, ut cum communi Doctorem docet Molina *tract. 3. disp. 15. n. 9.* ubi citat Sot. Sylvestr. Covarruv. Si enim dicti Ministri injustè aliquem interficere aggrediantur, ut

num, simonia semper huic pacto inesse præsumetur; sed de simon. fuisse in singulari congressu.

26. PITHANOPH. Hæc tamen accusatio, quæ sequitur sincera est, nimirum non esse veram simoniam temporale promittere pro spirituali, & vicissim, sine animo standi promissis, & hoc doceri à Lessio lib. 2. c. 53. num. 11. & Escobar tract. 6. exam. 2. cap. 2. num. non 19. ut dicunt sed 20. non est, inquit, verè simonia; sicut fictum aurum non est aurum; Lessius autem loco citato, dub. 1. non 7. ut ajunt ne aliqua falsitas saltem in citationibus desideretur; ubi citat Cajet. Sor. Tolet. Gibal. quest. 1. n. 7. ubi citat præter appellatos, Pet. Navarr. Valent. Suar. Manuel. Arragon. Laym. Bonacin. Filliuc. Castr. Pal. Villalob. contra Navarr. nimirum in foro interno, sicut matrimonium sine consensu initum nullum est, item votum, &c. in foro tamen externo præsumitur validum, quia ex signo externo præsumitur animus internus: hæc igitur opinio longe probabilior est opposita; unde non erat, quodeam vestris auctoribus adversarii quasi scandalosam & temerariam exprobarent: qui ad pauca respiciunt, facillè pronunciant, non negamus tamen, esse gravissimum peccatum, simonia ipsa fortè gravius, quod in foro externo, iisdem, quibus simonia pœnis obnoxium est; cum simonia præsumatur. Hoc punctum in sacra Pœnitentiaria non semel agitatum, & discussum fuisse inaudis, & omnes in hanc sententiam, excepto dumtaxat Illustrissimo iville.

27. ANTIM. Ita est, & non nihil à me de hoc argumentum scriptum fuisse, memini; sed pergamus; veniunt ad Lessium, qui docuit, inquit, l. 2. c. 19. n. 52. neminem teneri jure nature, aut legum, restituere acceptum pro ferenda sententia injusta, aut assassinatu, aut adulterio, sed licitè illud retinere. nihil habet Less. d. c. 19. sed c. 14. num. 52. & 56. ubi citat pro hac sententia D. Th. Cajet. Covarr. D. Antonin. Angel. Sylvestr. Navarr. &c. his adde Card. De Lugo d. 37. de just. sect. 11. n. 127. ubi dicit, in hoc plebrosque consentire; nam licet inquit, illa acceptio sit culpabilis; opere tamen sequuto, non est obligatio restituendi, & si illud sit munus, non pretium (vox enim illa acceptum etiam pro munere accipitur) idem Cardinalis, n. 134. docet, licet Judex per leges obligetur, ad non accipienda munera, eum per easdem non obligari ad accepta restituenda, & in hanc rem citat Molin. Henriquez, Angles, Perez, Petr. Navarr. Vasquez, Reboll. Sal. contra Sorum, qui cum docuerit 4. de iust. q. 7. à. 1. ad 2. eum non teneri ad restitutionem, qui accepit à Petro, aliquid, pro pretio, ne occideret Joannem, quem volebat occidere; quæ sententia, ut monet Lugo, n. 126. aperit ostium furtis, usuris, est sanè, quod miremur, Judicem teneri ad restituenda munera, ante declarationem juridicam criminis: adde pro sententia Lessii multos alios citatos ab eodem Lugo, disp. 18. num. 4. præter jam appellatos, Turrian. Arragon. Azor. Sylvium, Salon. Dian. Sor. Sayr. Tanner. Alenf. Richard. Gabr. Villalob. & communem hanc sententiam idem Lugo, esse testatur n. 54. contra nonnullos Juristas. adde Dicastill. l. 2. de iust. tract. 2. disp. 6. dub. 1. Bonacin. in 8. præceptum q. 2. punct. 8. Laym. l. 3. tr. 4. c. 4. n. 9. & 10. Tambur. l. 7. c. 5. §. 111. & c. 20. ubi testatur de communi, Busembaum, l. 4. c. 2. dub. 1. adde præter appellatos, Filliuc. Sanch. Reginald. &c. non tamen negat Lessius, quin judex gravissimè delinquat, tum judicando contra justitiam, tum accipiendo pro injusta sententia ferenda, ac teneri omnino

refarcire omnia damna, quæ parti ab eo læsa obveniunt: quid porro in hac re adeo scandalosum sit, reverà non video.

28. PITHANOPH. Omisisti unum accusationis caput, adversus Tom. Sanch. in summ. l. 2. c. 38. num. 46. nimirum divinatorem teneri ad restitutionem accepti pro divinatione, si solum consuluit astra, secus tamen Dæmonem: apud Sanch. dict. num. 64. non invenio, sed n. 94. 95. 96. ubi verissimè docet, pretium acceptum pro divinatione, seu prædictione rerum illarum, quæ utcumque probabiliter prædici possunt ex Astrologia, qualia sunt ea quæ ad tempora, & agriculturam pertinent, non esse restituendum, licet non eveniant; sicut medicus pretium acceptum pro curatione restituere non tenetur, licet æger curatus non fuerit; at vero acceptum pro divinatione illarum, quæ prædici nequeunt, sine manifesta fallacia, & fraude, quia nulla probabilitate nituntur, restituendum est; quo enim jure retinendum: at si divinator utatur opera dæmonis prædicando, ut præsertim si res eveniat, peccat sanè gravissimè divinando, & accipiendo, non tamen tenetur acceptum pretium restituere, pro quo citat dictos Sanch. Navarr. Manuel. Sal.

29. ANTIM. Consulto prætermisi: idem enim est, cum eo, quod statim subditur de pretio, ob factum turpe accepto non restituendo; unde addi possunt tribus illis auctoribus à Th. Sanch. adductis, omnes illi, quos appellavimus supra; mirum quantum isti homines de restitutionibus faciendis solliciti sint, non forte quod multum ad eos de egenis pertinet, sed ob alias causas, quas reticeo, quia sunt notorie, his ergo jam supra discussis, ad Bannium nostrum transeamus, quem ex multis capitibus impugnam, latam januam furtis domesticis per Bannium summo peccat. pag. non par. 213. & 219. edit. 6. ex librum 6. edit. consule paginas in p. 213. nihil proflus habere, sed de pœnis usurarii. pag. verò 219. de pacto tritum contra ætuum agit, illudque licitum esse concludit appositis iis conditionibus, quas appellat, citatque in hanc rem, sex aut septem auctores, Major. Navarr. Covarr. Valent. Bonacina, Palatium, Molin. octoginta ferè alias classicos adjunximus, in singulari congressu, ad quem te remitto; ridiculum autem est hæc ad furta domestica traduci; si capta citassent, vellocum & annum editionis, ac typographi nomen, illorum fidem minimè desiderarem; paginas dumtaxat appellant editionis sextæ; præmanibus habes editionem sextam, ut legis in præfatione ad Lectorem, Lugduni factam ann. 1645. typis Simonis Rigaudi; loquuntur fortè de familia domesticis, de quibus ipse cap. 13. quest. 3. quibus justam compensationem permittit his conditionibus, ut salarium certò debitum sit, ut alto modo repeti non possit, ut res clam fiat, & absque ullo scandalo; quid rigidius; tunc enim non accipiuntale num, sed suum. Pro quo citat Joan. Medin. Navarr. quibus innumeris addi possent; sed omitto, quia de hoc controversia fuisse alibi.

30. PITHANOPH. Restituenda non esse damna, quæ nobis auctoribus, quispiam intulit alteri, p. 307. ibi nihil legimus tale; sed cap. 13. quest. 2. querit, utrum is qui alteri, v. g. furtum consulit teneatur restituere, respondet affirmativè, si verè auctor fuit, & ejus consilium ad furtum aliquod contulit; at si nihil profusus, ed quod fur jam ex se omnino paratus esset; in hoc casu negat, quia illud consilium nihil inflixit; quid in hoc responso adeo scandalosum sit, videtur non possum. Idem dicendum esse duxerim, de atro-

Catholicis non dicatur, ut ipse testatur sub fin. huius *num. 2.* his verbis: *ita docent omnes auctores*; nempe casum illum statuit, in quo ex confessione non oritur specialis aliqua obligatio restituendi, vel relinquendi occasionem proximam peccandi, sed tantum communis & generalis obligatio non peccandi de cetero, ac proinde præmissa integra confessione, dispositio penitentis ex duobus confurgit, scilicet displicentia peccatorum & proposito non peccandi; si autem signa sufficientia utriusque Confessario non apparent, hic debet interrogare penitentem, an ex animo detestetur peccatum, & verè statuat, in posterum non peccare; cui affirmanti credere tenetur. quid quæso in his mordendum, seu carpendum? an forte fides penitenti detrectanda, in hoc scilicet casu, in quo nihil est, quod detrectandum esse persuadeat. Hæc sanè non jam minus probabilia, sed omnino certa, saltem apud auctores verè Catholicos; nonnulli fortè alium ritum inducere satagunt, scilicet, sed ritus Catholicos ex Rituali Romano non vero ex alio ab iisdem composito, & cum gravissimis notis damnato accipimus. Filiucius cum Suare Magistro suo, pro more consentit: addo unum, hic etiam imposturam minimè desiderari, cum rem ipsi universaliter & absolute statuunt, quam tamen Suarez ad singularem casum restringit, in quo est tantum communis & generalis obligatio non peccandi de cetero.

35. ANTIM. Redit ad Baunium, cui hanc opinionem attribuit, Theol. mor. p. 1. tract. 4. q. 15. pag. 137. Penitens à Confessario interrogatus, non tenetur dicere peccatum, cuius se accusat consuetudinis esse; ita est: sed prudenter addit ibidem Baunius, *dub. 11.* nisi Confessarius gravem causam habeat interrogandi scilicet penitentem, de consuetudine peccandi, ex levi enim causa, hoc iure non pollere Confessarium putat; alioquin, inquit, teneretur Penitens repetere peccata legitime jam confessa; nec habet jus afficiendi penitentem hoc dedecore, quem potius debet absolvere; si hic habet verum dolorem de præteritis, cum proposito non peccandi. Suar. de penit. disp. 22. sect. 4. num. 15. cum Cano, contra Sylvestr. docet, non esse necessarium hanc circumstantiam consuetudinis fateri per se loquendo: nam ut optimè observat, si talis consuetudo constituit penitentem in periculo, facilitate, occasione proxima peccandi, illam haud dubiè rescire debet. Confessarius, ut de dispositione & obligatione penitentis certus reddatur; & in hoc casu penitentem interrogare debet, & hic rem aperire tenetur; & hæc est illa gravis causa, quam Baunius excepit. Leander 1. part. tract. 5. disp. 8. quæst. 21. mordicus defendit dictam Baunii opinionem, pro qua unum citat Joan. Sancium, & quæst. 26. Navar. Hurtad. & Baunium; sed profectò Navar. cap. 6. num. 7. contrarium asserit. Urut sit, communis est nostrorum auctorum sententia penitentem de consuetudine interrogatum teneri ad respondendum; & opposita sententia, inquit Delugo, disp. 14. de penit. sect. 10. num. 172. Est contra omnes Theologos, contra praxim Ecclesiæ, contra finem huius Sacramenti; nec ullus unquam timorata conscientia eam sequetur, quare hanc sententiam Baunii & Leandri nullo modo probamus, nec in hoc Baunium defendendum suscepimus. Eundem Baunium deinde perstringit, eo quod doceat part. 1. tract. 9. quæst. 9. rationem boni temporalis facere, ut is absolvi possit qui est in occasione proxima peccandi. Male citat tract. 9. pro 4. & quæst. 19. pro 14. deinde Baunius tres tantum assertiones in hac quæst. habet: 1. est,

regulariter absolvendum non esse, qui est in occasione proxima; regulariter, inquit, quia ex multorum sententia licet exponere se periculo peccandi, cum agitur de aliena salute procuranda; pro quo citat Basilium Poncium, Castr. Pal. D. Thom. Salas, S. Armill. Navar. Graff. Henric. Cajet. contra Suar. & alios. 2. est de occasione remota, nequehuc facit, 1. est, eum posse absolvi, qui est in occasione proxima, si dolorem de peccatis habeat, & firmum propositum non peccandi, & iustam causam non detestandi prædictam occasionem, & citat in hanc rem S. Philarc. Ludovic. Cordub. Ludovic. Beja, Layman, Candid. Dian. Navar. cum iis scilicet conditionibus, quas dicti auctores præscribunt, v. g. ut sit verus dolor, verum propositum, iusta & notabilis causa non deferendi illam occasionem, quæ non sit per se mala, sed indifferens uni scilicet ad bonum, alteri ad malum, ac demum non sit assiduitas peccandi, sed bis, aut semel in mense. Nullam porro mentionem facit boni temporalis, sed tantum iustæ, honestæ & rationabilis causæ: eadem habet *in summ.* cap. 46. concl. 1. in qua negat, penitentem absolvi posse, qui occasionem proximam recusat deferere, quatenus talis non est, inquit, si appellatæ conditiones adfuerint, citatque præter appellatos, Laym. Mazzini. Reginald. Suar. Vivald. quid porro in his tam horrendum & acatholicum, non video; præsertim cum illa quæst. 5. in qua hæc habet, non quid sentiat ipse, sed quid auctores citati sentiant, & doceant, tantum referat.

36. PITHANOPH. Addunt alia duo capita, quæ Baunio exprobrant, nimirum, *tuniores absolvende esse, qui in eadem peccata sepe recidunt*, etiam si *hius absolvere non conentur*; Baun. tract. 4. quæst. 19. imponunt Baunio Adversarii ultimam illam clausulam, cuius ne meminit quidem; imò *dub. 2.* differre dicit, rem committendam esse discreto Confessario, qui de re universa statuatur, prout ad Deigloriam, ac Penitentis bonum expedire iudicaverit; & quidem si aliquid operæ studique ad correctionem vitæ præterita adolefens attulit, veroque dolore de peccatis tangitur, hunc absolvendum esse censet. Hæc Baunius pag. 46. col. 1. lit. 5. unde constat, dictam clausulam impositam illi fuisse; illa igitur quæ habet q. 22. pag. 109. non 104. ut imponunt Adversarii, in eodem sensu accipienda sunt; & hoc ceterum caput, in quo, ne quid diffitear, multa sunt maturè ac sedulò consideranda, illudque præsertim ponderandum, ne dum nimio rigori studetur, non charitati modò, verum etiam Iustitiæ parum consideratur; nullum enim dubium est, quin gravissima injuria penitenti inferatur, si eidem rectè disposito absolutio negetur, aut invito illo, differatur; meminisse debet Confessarius, se ministrum esse, non dominum sanguinis & meritorum Christi, nec non divinæ reconciliationis; de his ad libitum ac pro arbitrio disponere non potest; sed fideliter ministrum suum implere iudicat, operæ pretium fore, si absolutio differatur, & penitentis proberetur propositum constantia; si certò iudicat, do manus, inculcet penitenti; at certum iudicium ea de re haberi non potest, posita præsertim confessione integra, cum sincera contritione & firmo proposito non peccandi; igitur probabiliter tantum iudicat, idque ad summum, saltem ut plurimum, probabile igitur est oppositum, nimirum penitentem absolvendum esse; utrius amabò iudicium probabile favere debet; Confessario, an Penitenti? huic, ni fallor, cuius res agitur; unde in hoc casu, invitus reici non debet.

fenſiſſe mihi viderur , niſi quod præceptum divini amoris etiam impleatur, quando divina mandata ſervantur , licet enim bonum opus ex bona intentione & recto affectu orum ducere debeat, nec enim effectum honeſtæ operationis, ſine affectu honeſtæ intentionis eſſe poſſet , ſed illud unum dumtaxat dixit impleri præceptum Dei effectum, non quidem ſine ullo bono affectu, ut dixi , ſed tantum ſine affectu puri & perfecti amoris : alioquin Dei præceptum toties violaretur, quoties ex alio motivo & affectu quam puri & perfecti amoris procederet , quod nemo dixerit: illud ipſum eſt, quod Sirmondus aſſerit, nimirum à Deo præcipi effectum, nimirum mandati, idque, ſub æternæ damnationis pœna, non tamen affectum interiorem puri & perfecti amoris , ſub ead. m. pœna conjungi mandavit, id eſt, in quolibet præcepto duo præcepta non agnovit , juxta doctrinam S. Thom. S. Bernardi & aliorum ; utrum verò ſecundum, præter illa præcepta Decalogi, ſit aliud divini amoris, quod non obliget ad illum alium effectum , vel actum, niſi tantum ad interiorem illum affectum puri & perfecti amoris, vix deſinit Sirmondus , ſaltem, quo tempore præceptum illud obligaret, cum niſi certi ſuper hoc ab auctoribus tradatur : unde facile mihi perſuadeo, Sirmondum ſenſiſſe, præceptum illud puri & perfecti amoris in iis tantum caſibus obligare, in quibus homo præcepto Pœnitentiæ tenetur, nec ſit copia Confellarii , ita ut in dictis caſibus duplici præcepto teneatur, altero ſcilicet Pœnitentiæ, altero perfectæ charitatis , nec unum ſine alio implere poſſit : & verò fieri non poſſet, ut verè pœniteat, niſi ex motivo charitatis, nec actum puri amoris liceat, niſi pœniteat, eum peccaſſe, in eo ſcilicet caſu.

39. *ANTIM*, Ita est, rem acu tetigisse videris ; nihil aliud *Sirmondus* sibi proposuerat, quam ut *Novatorum* errorem confutaret, qui volunt omnem hominis actum peccatum esse, qui ex divini amoris fonte ortum non ducit, legere poteris *Stubroclium*, in 3. not. ad 10. *Epist. Montaltii*, in qua breviter, accurate tamen *Wendrockio* notas confutavit de hoc argumento. Ex his autem manifestum fit, quam fide hujusmodi hominibus habere debuisset ; sed pergamus. Jam ventum est ad 41. fundamentum, quod à num. 337. ad num. 341. petiit ab *Epistola Archiepiscopi Meckliniensis* ad *S. Congregationem Concilii*, data die 17. Julii 1654. quibus 17. Propositiones à facultate *Lovanien* damnatas die 30. Martii 1655. auxiuit : item ex alia *Epistola Episcopi Gandavensis* ad dictos *Lovanenses*, data die 9. Aprilis 1657. quibus 26. Propositiones, in quibus alie priores fere omnes, continentur subjunxit ab eadem facultate, censura notandas, ut revera notavit 4. Maii eodem anno : item ex decreto sancti Officii dato 30. Januarii anni, 1659. in quo & Propositiones damnantur. Sed hæc nihil ad nos, cum nec ullus ex nostris auditoribus appelletur ; imò neclibri, ex quibus expromptæ sunt, designentur, ac proinde nulla opus sit defensione, nisi nulla adstruitur accusatio : jam vero quod ad *Meckliniensem* attinet, amplissimum patet iusta reculationi campus : 1. luscum hominem fuisse, notorium est. 2. publicum & juratum nostræ Societatis hostem. 3. notatum à sancta Sede ut refractarium & iusta interdicti censura percussum 4. *Coryphæum* adversarum partium in Belgio. 5. illorum opera usus semper fuit, ut ipse testatur, qui ut Adversariis semper adhæserunt, ita Jesuitis semper adversati fuerunt, ut *Promondus*, *Calenus*, *Sinichius*, *Portan*, &c. hæc & alia ultro prætermissa

illius de nobis opinionem, & iniquum iudicium infirmant & prorsus elevant; idem de Gandaveni dictum esto velim; Lovanienſis demum facultas à tempore Baſſe nobis parum æquam præbuit: ex ea prodit Ianſenius, & primi ac præcipui illius doctrinæ defensores, assertores, approbatores, ut Calenus, Fromondus, Pontanus, Sinnichius, &c. nostros hodie-num variis obtentibus vexare non cessat; unde ut prædictam illius censuram non rejicimus, ita non admittimus, seu potius parùm curamus: notatæ Propositiones non ita crudæ jacent in libris auctorum, ex quibus excerptæ fuerunt, sed suis limitationibus, restrictionibus, & conditionibus appositis instructas legimus: quales sunt illæ, in quibus agitur de occasione proxima, de repellenda contumelia & accusatione injusta, de opinione probabili, de furto, de famulis domesticis & justa compensatione, de illo, qui cessit foro, de munere à iudice accepto, de damno illato ab alio tercio, refarciendo, de usura, & contractu moarta, de simonia, de Missa audiendâ ex præcepto, de crimine occulto, de superfluo, de potu immoderato, de jejuniis, de plenâ ad agendum deliberatione & libertate, de absol-vendo tæpius relapso, de formali adulterio, de restric-tione mentali, de homicidio, de mendacio & jura-mento, de duello, & nonnullæ alie ejusdem generis, quæ si absolute & absque ullis restrictionibus & con-ditionibus appositis enunciantur, horrorem illico in-cutiunt: ita prorsus nonnulli vociferari non cessant morum corruptelam à se suis induci, cum homicidi-um, calumniam, uturam, simoniam, furtum, aliæque hujusmodi licita esse, pronunciant: quod quàm fal-sum sit notorium est: nunquam enim privata aucto-ritate occidere licet, nisi ad moderatam & necessariam sui, rerumque suarum defensionem, nullam simoniam admittimus, nullam uturam: illud dumtaxat, nullam simoniam esse nisi pactum insit, saltem tacitum: & nullam uturam, si perceptum lucrum legitimo titulo nitatur: nullam etiam calumniam probamus, nisi quando injustum accusatorem mendacem & im-po-storem appellamus: nullum etiam furtum, cum re-vera furtum non sit, justa compensatione uti, iis scilicet conditionibus appositis, de quibus jam supra.

40. PITHANOPH. Insupererunt tamen aliquas propositiones improbabiles, imò erroneas, quas nulla conditio appositæ, nulla restrictio probabiles reddere valeat, v.g. quod absolvere liceat dimidiatè tan-tum confessos in magno concursu: quod liceat Cle-rico calumniatorem occidere: quod præceptum ter-vandi Festa non obliget sub mortali: quod liceat procurare abortum, nondum animato fœtu: quod possit peti maleficium à parato maleficium solvere: quod peccata in confessione omiſſa, non debeant ultra clavibus subici, quod fœtus quandiu est in utero, careat anima rationali: quod urgens metus causa iusta sit dissimulandi Sacramentorum admini-strationem: quod jejunare non teneatur, qui dormire nequit, nisi vespere sumpta cœna: quod homo non te-neatur unquam elicere actum amoris Dei: nihil ex his apud auctores Catholicos, præsertim apud vestros in-venies: imponuntur tamen à bonis illis, qua fide, qua conscientia, non alia sanè quam mala.

41. ANTIM. Inter Lovanienſes multi sunt, hodie-num nostris contrarii: manet alta mente repositum Iudicium Baſſi & logii Junioris: hic sanè illum, au-ctore Ianſonio, vindicare voluit, sed longè turpius erravit, constitutiones Apostolicas admiserunt: ali-

qui tamen verbo tenus; cum damnatam doctrinam propositis Theſibus obſtinatè defendant; de aliis no-judico, quæ intrinsecus latent, multas habeo in manibus hujusmodi positiones, quæ certè inter inconcussa SS. Augustini & Thomæ dogmata recentiori non pos-sunt.

42. PITHANOPH. Scio, ad quid alludas; nempe illaudantur ab Alexandro VII. eo quod prædicta dogmata docenda & defendenda suscepissent, et quo tamen perperam aliqui dixerunt, nihil esse in grandibus illis voluminibus SS. Augustini & Thomæ, quod dogma fidei centendum non sit: longe alia mensura Alexandri, quis enim sui compos sibi perſuadeat, tam multa illum & grandia volumina inter libros canonicos referre voluisse: accepi ex ipsius ore, uti ante me, V. Vander-Beken acceperat, nunquam literas illas à viſas fuisse, quæ ad Lovanienſes illius nomine scriptæ fuerunt: ut sit, privata litera fuerunt, præterquam quod in bono sensu verba illa intelligi possunt: de doctrina Ecclesiæ & fidei, quam duo illi sanctissimi Do-ctores scriptis suis mirabiliter illustrarunt ac præcep-verunt. Quod tandem spectat ad decretum S. Con-gregationis & propositiones in eo damnatas, nihil profectò ad nos, qui dictas propositiones non modo non tenemus, sed execramus: meminere tamen qui hanc censuram aded jactarunt, per illam immunes à censura declarari 4. & 5. nimirum, quod nullum foro conscientie Parochialem Missam audire teneatur, nec in Parochia confiteri, ut annuæ confessionis præcepto satisfas, nec talem legem in hac materia ipsi Episcopi, nec etiam concilia Provincialia, & ra-tionalia sancire, nec delinquentes, quo ad hoc, cen-suris, aut penis multare possint: suppositis scilicet, in prædictis omnibus privilegiis Apostolicis, Quam mirum esse non debet, si quidam libelli in quibus hæc audacius aditu-bantur notati & damnati Romæ tui-unt, v.g. liber Anonymi, qui tamen Parocho S. Pa-ri Partheni vulgò tribuitur: item illius defensoris Parocho S. Rochi edita, recens denique libellarius scriptus Missæ Parochialis à Parocho sanctæ Op-portunæ Picavienſis editus: sed de hoc decreto alibi in Decade: in cujus tenorem hanc clausulam, ad quam dumtaxat, nimirum ad Sedem Apostolicam, fidei controversias & morum universali Ecclesiæ pertinet definire, inferam fuisse, nonnulli errati sunt, quia non tamùm hoc pertinet ad sedem Apo-stolicam, sed etiam ad Concilium Oecumenicum: sed immerito, primò, quia illa particula non tantùm, significat apud Latinos tantùm solùm, sed etiam sal-tem, ut videre est apud Calepinum, Robertum Ste-phanum, apparatus Ciceronis, &c. Secundo, quia nec etiam ad Concilium nisi quatenus auctoritate Sedis Apostolicæ approbatum & confirmatum est, pertinet: sed hæc obiter, saltem indicat, sit satis. Huc tamen rectè quadrabant: quævis ar-tem longè plura reticueris, quàm dixeris, in quolibet tuam prudentiam summi operè laudo, omnia dissi-mulare ac reticere pudebat, omnia referre ac tere-lare parum juvabat. unde satius esse duxisti, pauca saltem indicare, quæ intelligenti sint satis. Sed tan-dem ad 42. illudque ultimum fundamentum ve-tum est, num. 340. quod sumptis illustrissimæ auctoritate gravissimorum Patrum & Magistrorum primæ classis, Aristotelis scilicet citati in primo fun-damento S. Augustini citati in 15. S. Chrysostomi in 16. S. Thomæ citati in 18. sed jam supra osten-sum est, Aristotelem, ne cogitasse quidem de hac controversia; SS. Augustini & Chrysostomi loci,

quo pars utraque causa æque probabilis sit, tunc enim Advocatus alterutram, inquit, defendendam suscipere potest; si tamen altera probabilior est, Illustrissimus docet, ab Advocato minùs probabilem defendi non posse; quod certè doctrinæ communi repugnat, quam tenent Toletus, Less. Sylvest. Graff. Sà, Sotus, Sanchez, Burgos, Bannez, Salon, Manuël. Aragon, Petr. Ledesma, Mercado, Vasquez, Salas, Azor, Sayr. Valentia, & multis fere aliis. Et verò si hæc Illustrissimi doctrina vera esset, nullam unquam Judex causam definiret, nec ferret sententiam: nam vel utraque pars est æque probabilis, vel altera probabilior; si primum, Judex causam alteri ad libitum adjudicare non debet, juxta principia Illustrissimi, si verò secundum, cum nullus Advocatus minùs probabilem defendere licitè possit, nulla lis esse poterit de hac causa; si autem nulla lis, nulla profectò sententia.

48. PITHANOPH. Legistam hujus ratiocinii vix patientem esse, mihi facile persuadeo; quod tamen, si quid video, rem demonstrat. Sed his omisissis à num. 392. ad num. 402. Solvit argumenta, quæ faciunt pro nostra sententia; sed vel ex suis principiis falsis, vel ex aliis etiam falsis, quæ vobis affingit. Statuit enim probabilior opinionem esse moraliter certam; intellectum ab objecto probabiliorè rapi ac determinari; intellectum à voluntate determinari non posse; esse verè probabile, & videri probabile, pro eodem accipi; nullum assensum prudentem esse, nisi certus sit. Vobis verò imponit, quod certam conscientiam ablegitis, quod contra rectam rationem licitè agi possedatis, ac proinde cum dubia conscientia, & periculo peccandi, &c. quid mirum igitur, si ex falsis præmissis falsa deducat & malè ratiocinetur: præterea multiplicare argumenta non juvat; nunquam tuum illud diluit, nunquam solvit, in quo scilicet demonstras, ex certa probabilitate necessariò sequi certò prudentem assensum, certò prudentem electionem, certò prudentem usum; huc tandem tota res ista reducitur: illud potro pulchrum, ut vocat, exemplum Mercori de 7. Senioribus à Rege Duci exercitus datis, ut eorum consilio rem agat, idque, ut ajunt, & statuit Illustrissimus, secundum plura vota; si enim tres illorum senserint, prælium committendum esse, secus alii quatuor, & Dux prælium committat, quidquid inde successerit, Dux ille à Rege plectendus est; ita prorsus, cum Deus nobis dederit rationem, ut ejus dictamina sequamur, nisi eam partem sequamur, pro qua plura sunt vota, seu suffragia, delinquimus; exemplum inquam illud ad rem non facit & claudicat illa comparatio; nempe Dux ille contra Regis præceptum se gessit, qui jussit, ut eam partem sequeretur, pro qua plura starent vota; at nullibi Deus jussit hominibus, ut probabiliorè partem sequantur; mandavit certè, ut rectè agant, id est, juxta rectam rationem, periculum fugiant, prudenter se gerant, ita est; sed quisquis opinionem verè ac certò, licet minùs probabilem sequitur, rectè, prudenter, tutò agit, ut toties ostensum est. Sed in his refutandis, tempus frustra terimus, præsertim cum eadem Illustrissimus centies repetat; illud quod de jugo Christi num. 401. jam aliàs discussum est; nemo enim negat, ad ferendum Christi jugum divina gratia eaque ubere opus esse; dicimus tantum, suave esse, & onus leve, ac proinde novis difficultatibus minime asperandum, de quo jam aliàs; nempe Pharisæum est, imponere hominibus onera importabilia, quæ vel extremo digito nolis movere; arcta quidem est

via, quæ ducit ad vitam, hæc tamen est via mandatorum Dei, ut patet; at inter mandata Dei nullum invenio, quod homines obstringat ad probabiliorè perfecti; alia quidem via est, non præceptis, sed consiliis, unde constat, duas esse vias, quidquid adversari dicant; alteram scilicet mandatorum, alteram consiliorum & perfectionis Evangelicæ; hæc est de consilio, illa de præcepto; abs te igitur blasphemum corripit Illustrissimus, quod duas vias agnoverit, quibus itur ad astra, utramque reverà tutam; de altera Paulus apposuit, præceptum Domini non habet, consilium autem do, de altera Christus, si vis ad vitam ingredi, serva mandata; sed mirari satis non possum, quod viri, qui vestuntur, si non purpure saltem Byssò, & cum iis omnibus commodis viri, nimirum licitis, quorum hominum vita patiens est, nimiam laxitatem scriptori Capucino exprobrant, cui comites ejusdem doctrinæ & instituti accedunt Franciscus Longus à Coriolano, Ludovicus Calpurnis & alii.

49. ANTIM. Omittere igitur poterat Illustrissimus acerbiora multa, quæ hic congerit, v. g. nimirum doctrinam nostram de opinione probabilis, non esse viam Evangelicam, & ducere ad interitum; et viam latam, quam Christus nunquam docuit, quæ ex divino oraculo ducit ad Inferna; quod commendat ex scripto proluxiore loco Dominici Gravina, esse manifestam illusionem, minime tutam, hebetat & obtundere conscientias, vel ut vulgarij loquuntur, grossas & largas efficere; adificare ad gehennam, reluctantè licet conscientia; hæc gratis omnino, sed bona fide & exacta intentione, ut pie credo, Illustrissimus; quare eadem facilitate destruiunt, qui adstruunt, & facile mihi persuadeo, nonquam nostram sententiam ab Illustrissimo aut bene perceptam, aut saltem maturè ponderatam fuisse; cum enim peccatum certò arceat, ut demonstravimus non ducit ad interitum, nec ad Inferna, nec doctrinæ Christi adversatur, qui hoc unum præsertim omnibus commendavit, si vis ad vitam ingredi, serva mandata; nec ita hebetat conscientias, ut assensum Illustrissimus, si hebetes vocat, tam multos, imò fere omnes Doctores, qui nostram sententiam defendunt, quorum censum supra dedimus, & unum Gravina cum paucis aliis, nullius fere nominis, subtilis & perspicacem reputat; hæc illius sententia non modò minùs probabilis est, sed omnino improbabilis censenda; sed hæc mittamus, nec enim ad contumelias, seu convitia, sed ad argumenta respondemus. Denique num. 402. in summarij colligit Illustrissimus quidquid hucusque dixerat; nempe, ut melius res suas inculcaret, centies eadem repetere voluit, & tandem hoc epiphonemate concludit, hæc sequer, in perpetuum non errabis. Sed absit, ut manifestos errores amplectamur; sequi enim errores, errare est; et potius, quod D. Thom. aliosque Doctores aliqui nominis, eorumque doctrinam de opinione probabilis sequamur; sed his omisissis quæ ad Paracletum potius, quam ad Scholasticam dissertationem pertinet, restat ut reliqua discutiamus.

50. PITHANOPH. Nihil prorsus restare arbitramur ultima questio, utrum auctoritas unius Doctoris, ad conciliandam probabilitatem opinioni, sitis, quod Illustrissimus negat, & hoc etiam negamus de multis, nec enim Baro, aut Mercorus, aut Philalethus, nec etiam pauci alii, quibus reliqui omnes refragantur, opinionem illam suam probabilem facere videntur, nec etiam ipse Illustrissimus ut jam dictum est; sed quæro ex ipso, an D. Thom. opinionem

nam Sanchez inde sequi, errores Arii & Nestorii antequam condemnarentur, cum si viri graves & docti à multis reputarentur, fuisse opiniones probabiles; hoc certe non sequitur; quia etiam antequam damnarentur prædicti errores, erant contra manifestum Scripturæ testimonium, & contra id, quod publicè tenebatur secundum Ecclesiæ auctoritatem; quod certe nullus Catholicus negaverit. Et vero S. Doctor d. art. loquitur de opinione Arii, & Nestorii, & aliorum Hæresiarcharum, quatenus erat contra manifestum Scripturæ testimonium, & c. alioquin malè concluderet, in hunc modum, qui ergo assentit opinioni alicujus magistri, contra manifestum Scripturæ testimonium, sive contra id quod publicè tenetur, secundum Ecclesiæ auctoritatem, non potest ab erroris vitio excusari: pessimè igitur contra Patrem Sanch. Illustrissimus concludit, ex illius sententia, sequi, opiniones Arii fuisse probabiles. Omitto ea, quæ subnectit de prophetiis, & revelationibus Abbatis Joachimi, quem inter Prophetas ab Ecclesia nondum relatum esse intelligo, & miror, Illustriss. propter auctoritatem Joan. Andr. Prophetias, auctori, cujus doctrinam Ecclesia damnavit, indubitanter attribuire; nolle tamen, propter auctoritatem gravissimam & piissimam Doctoris, in questione controversa, opinionem aliquam probabilem reputare.

55. ANTIM. Laborat etiam ambiguitate prædicta Illustrissimi ratiocinatio; nempe certum est, opinionem probabilem esse posse, etiam de iis, quæ deinde ab Ecclesia reprobantur, dum scilicet dubia manent, & de iis disputatur inter Catholicos Doctores, v.g. faciamus Ecclesiam ed venisse, ut opinionem Thomistarum de conceptione Deiparæ, seu aliam, de prædeterminatione physica damnaret, aut vicissim sententias oppositas, hoc certe non faceret, quin ante probabiles essent: itaque, ut tollatur ambiguitas in iis controversiis, quæ Doctores Catholicos ita partituntur, ut pars utraque suos habeat defensores, annuente, seu permitte Ecclesia, & gravia rationum momenta utraque habeat, dubium non est, quin ante definitionem Ecclesiæ, utraque probabilis jure haberetur, ut patet in exemplis à me adductis; si verò utraque pars ab Ecclesia, non permititur, sed altera tantum, licet ultima definitio nondum prodierit, ea profectò pars, quam Ecclesia non tolerat, probabilis dici non potest, etiam ante ultimam definitionem, cujus rei exempla in omnibus fere Hæresiarchiis habemus: unde ante Concilium Nycænum, error Arii probabilis non fuit; nec ante Ephesium, error Nestorii; nec ante Chalcedonensem, error Eutychetis, nec ante sextum generale, error Monothelitarum; nec ante septimum, error Iconomachorum; nec Lutheri, aut Calvinii errores, ante Tridentinum, nec denique, ut hoc etiam addam, ante Innocentium X. errores duplicis capitis, & quinque propositionum: sed his omisissis, duo sunt, in quibus Sanch. vindicandus restat, i. dicitur ab Illustrissimo sibi contrarius, n. 11. ubi hæc habet, *ut opinio censetur probabilis, oportere, ut communiter reputetur non continere errorem*: at profectò sibi non est contrarius, quia num. 7. oppositum non docet: immo idem supponit, nempe illa omnia, quæ dicit n. 8. 9. 10. 11. pertinent ad explicationem illius sententiæ, quam tradidit num. 7. secundò num. 404. arguit Illustrissimuseundem auctorem, eo quod dixerit, num. 7. S. Thomam quodlib. 3. a. 10. favere suæ sententiæ; cum tamen, ut testatur Illustrissimus D. Thomas oppositum dicat. Sed quæro, cum bona illius venia, quid

S. Doctor ibi dicat, qui assentit, inquit, opinioni alicujus Magistri, contra manifestum scripturæ testimonium, sive contra id, quod publicè tenetur, secundum Ecclesiæ auctoritatem, non potest excusari ab erroris vitio: exceptio ni fallor firmat legem; ac proinde ex his Sanch. rectè deducere potuit, igitur qui assentit opinioni alicujus Magistri, quæ non est contra manifestum Scripturæ testimonium, nec contra id, quod publicè tenetur, secundum Ecclesiæ auctoritatem, ab erroris vitio excusatur; immetitò igitur correptus Sanchez, cujus fidelitatem in allegationibus, utinam adversarii imitarentur.

56. PITHANOPH. Descendit ad 3. conclusionem eamque prosequitur, à n. 432. ad num. 438. Sola auctoritas, inquit, unius Doctoris, non reddit opinionem probabilem, cui sit opposita communis nempe illa, quam reliqui omnes teneant: hoc facit damus; si enim reliqui omnes refragantur, non præsumitur singularis opinionis auctor, gravi quopiam rationis momento niti; quo semel admissò, illius opinio probabilis censenda non est: hoc tamen limitat n. 438. ad n. 442. si rationes opinionis singulæ communes æquales sint; tunc enim exploratè jurat, inquit, singularem illam opinionem improbabilem. Habet tamen rationem æqualis momenti, igitur gravis, igitur per definitionem, probabilis est opinio, immò æquè probabilis per locum intrinsecum, & minus probabilis, per extrinsecum; hæc requiritur necessaria est. Fatetur tamen, singularem illam opinionem probabilem esse, si rationes gravioris momenti, pro ea militarent, in quo sanè, bene sentit, quia nobiscum sentit. Cæterum nullus doctor in eo, cui cæteri omnes refragantur, opinionem probabilem facit, sive antiquus sit, sive recentior, nullum excipio, verbi gratia, Cajetanus illam opinionem de jejunio probabilem non facit, quæ volebant, non obligare illius legem sub mortalitè; nec etiam suam illam Soto, de Purgatorii decennio; nec Canus suam de ministro Sacramenti matrimonio; ratio est, quia ubi reliqui omnes refragantur, non præsumitur illius auctor, grave rationis momentum habere. Quarta conclusio eadem ferè est: quare illam omittebam esse duxerim, cum ejusdem ambiguitatis vitio laboret.

57. ANTIM. Quinta, quam habet n. 444. est falsissima; vult enim, opinionem illam probabilem non esse, si pro opposita sentiant totidem Doctores, & rationes utrumque pares; imò neutra ex illis, inquit, ab intellectu eligi potest. Hoc commentum jam supra efficaciter rejectum est. Sexta conclusio, quam tradidit num. 445. 446. ad hanc rem non pertinet; vult enim Doctores numero plures adæquari posse à paucioribus numero, si graves sunt; hoc etiam ultro damus, sed negamus id, quod subnectit, nimirum, posita hujusmodi adæquatione, non esse facultatem alterutrum eligendi; pro quo adducit exemplum iteratè, sed hæc jam supra explosimus. Septima etiam falsa est, tradita num. 447. in qua ult. opinionem illam non esse probabilem, si stant pro opposita rationes quidem æquales, sed Doctores licet numero æquales, graves tamen rationes graves sint, imò gravissimæ utrumque, non est dubium, quin utraque sit probabilis; quamvis altera probabilior per locum extrinsecum. Octava denique verissima est, quam habet num. 344. quod scilicet opinio illa sit probabilis, si opposita æquales rationes, sed nullum Doctorem pro se habeat, in quo nulla est difficultas.

58. PITHANOPH.

60 PITHANOPH. Procoronide num. 449. lex
composita apponit. Prima est ut Doctor ille sit peritus
& non ad invicem ultio. Secunda, ut gravi ratio-
nem non mentitur; hoc ipsum statuitur. Ter-
tia, ut opinio illa non contineat errorem, contra le-
gitime, errorem scilicet manifestum, vel ab Ec-
clesiasticis. Quarta, ut non sit contra commu-
nem ut est ut ceteri omnes non refragentur. Quin-
ta, ut opinio non sit æque probabilis; sed hanc, ut
communem rejicimus, & ex falsis principiis dedu-
citur, repugnat enim opinionem æque probabilem,
negat probabilis. Sexta denique & ultima, ut op-
inonem non sit probabilior; sed hoc etiam ex eod. cap.
reprobat; ubi enim probabilius, ibi est necessitudo
minus probabilis; quod enim sequitur opinionem
gravius docti, placuit auctoris, qui rem ex pro-
fundo tractat, & qui est auctoritate apud plerum-
que, adeo ne juxta publicam Doctorem vocem, ut gra-
vitas momenti fretus illam adstruere præsumat,
modo non sit contra Ecclesiæ mentem, usum,
decretum, ac demum reliqui omnes minimè refra-
gentur, nec opposita pars certa demonstratione fir-
metur, opinionem verè probabilem sequi censendus
est. Et hoc tandem susceptæ disputationis finis esto.

61 ANTIM. Multa haud dubiè discutienda resta-
rent, ut enim decem pars à nobis discussa est; immo
si omnes & singulos textus, & aliorum qui nostri non
sunt, Allegories & loca in examen vocare vellemus,
nullum unquam finem faceremus, sed nostros dum-
taxat ad invicem à calumniis & falsitatibus afficere
vitandos suscipimus, eoque munere, ut breviter,
satis accurate perfuncti, huic tandem con-
gruè & moleste seu pinole dissertationi finem im-
ponamus.

60 PITHANOPH. Amœniora fortè aliàs tra-
ctabimus; nunquam enim si me audieris, hujusmodi
controversias repetemus; res ista probabilis, si
quid video, ad certa & indubitata principia reducta
est, ex quibus certa veritas deducitur, communis est
rerum humanarum conditio, ut ab imperfectioribus
ad perfectiora promoveantur, nonnulli ne quid dis-
simulem, paulò obscurius de hac controversia ege-
rant, & multa non satis distinxerant, puta judicium
speculativum à practico, certam probabilitatem à
probabili veritate objecti propositi, atque alia ejus-
modi, quæ cum Adversarii minùs sanè intellexissent,
inde occasionem errandi captarunt, dum ipsi nobis
errores affigerent. Jam tuum erit Antime, illa om-
nia in unum colligere, quæ in hisce congressibus ab
utroque disputata fuerunt, ut ea publici juris facias,
cum re literariæ, immo religionis & conscientie plu-
rimùm sanè intersit, tot ac tantis rumoribus occur-
tere, quos adversarii, communi consilio, in Theolo-
gos morales excitant; difficile futurum, non puto,
ubi enim lux veritatis emicat, vana falsitatum umbræ,
seu tenebræ dissipantur.

61 ANTIM. Tibi morem geram: Pithanophile,
illustrissimus uti spero, æqui bonique consulet: nam
semper cum illo ita egimus, ut nec officii, nec venera-
tionis rationem in nobis quispiam desiderare porue-
rit: nonnihil interdum stomachi emicuit: non certe
in illum, sed in eos, qui optimo alioquin senti, malis
artibus, imposuerunt: vale igitur Pithanophile.

62 PITHANOPH. Tu quoque vale mi Antime,
dum mutato mihi nomine, de aliis argumentis tecum
agere liceat.

63 ANTIM. non deerunt, credè mihi argumen-
ta: vale iterum charissimum caput.

